

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER BEKLENTİLERİ VE EMPATİ EĞİLİMLERİ: KKTC ÖRNEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Ülkü TOSUN¹

Öğr. Gör. Selime GÜNTAŞ²

ÖZET

Meslekler; toplumda insanların ihtiyaçları açısından gerekli hizmetleri sunarken, meslek sahibi bireylerin de üretken oldukları ölçüde kendilerini değerli ve önemli hissetmelerini sağlar(Yeşilyaprak,2011). Başarılı bir kariyer, toplumda o mesleğe duyulan ihtiyaçlar kadar bireyin özellikleriyle de bağlantılıdır. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin kariyerleriyle ilgili beklentileri ile empati yetenekleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla KKTC'deki bir Vakıf üniversitesine yeni kayıt yaptıran 205 öğrenciye kişisel bilgi formu, mesleki sonuç beklentisi (Işık, 2010) ve empati eğilimleri ölçeği (Ekinci ve Aybek, 2010) uygulanmıştır. SPSS-23 bilgisayar programı ile analizlerin yapıldığı çalışmada, normal dağılım gösteren çalışma grubunda istatistiksel olarak $p<.05$ düzeyinde bölüm, bursluluk durumu, anne ve babanın işlerine göre farklılıklar bulunamamış aksine, cinsiyete, ikamet edilen yere ve sahip olunan kardeş sayısına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Öğrencilerin mesleki sonuç beklentileri ile empati eğilimleri arasında olumlu korelasyonun ($p=.000$) olması, üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin kariyerlerinde olumlu gelişmeler bekledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Üniversite Öğrencileri, Kariyer Beklentisi, Empati Eğilimi.

Jel Kodları: Z31, Z32

¹Yrd.Doç.Dr.Ülkü Tosun, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ulkutosun@hotmail.com.

²Öğr. Gör. Selime Güntaş, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, selime.guntas@kisbu.edu.tr

CAREER EXPECTATIONS AND EMPATHIC TENDENCIES OF UNIVERSITY STUDENTS: AN EXAMPLE OF NORTHERN CYPRUS

ABSTRACT

Vocations, while providing the necessary services in terms of the needs of individuals in the society, enable professionals to feel valued and important themselves to the extent they are productive (Yeşilyaprak. 2011). A successful career is related to the characteristics of the individual as much as the needs for that profession in society. In this study, the relationship between the career expectations of university students and their empathy skills was examined. For this purpose, a personal information form, a vocational outcome expectation scale (Işık, 2010) and an empathy tendency scale (Ekinci and Aybek, 2010) were applied to 205 students who newly registered to a foundation university in the North Cyprus. Data analyzed with SPSS-23 computer program. In the study group with normal distribution, statistically significant differences on the basis of gender, place of residence and number of siblings whereas no significant differences on the basis of department, scholarship status, jobs of mother and father in the groups were found in the $p < .05$ level. A positive correlation between the vocational outcome expectations of students and their empathy tendencies ($p = .000$) can be predicted by the fact that new students at university are expecting positive developments in their careers.

Key Words: University Students, Career Expectancy, Empathy Tendency.

Jel Kodları: Z31, Z32

1. GİRİŞ

Meslekler; toplumda insanların ihtiyaçları açısından gerekli hizmetleri sunarken, meslek sahibi bireylerin de üretken oldukları ölçüde kendilerini değerli ve önemli hissetmelerini sağlarlar (Yeşilyaprak, 2011). Kuzgun'a (2000, s.106; Özyürek, 2013, s.3) göre meslek; *kişinin yaşantısını devam ettirmek için yaptığı, kuralları toplum tarafından belirlenmiş ve belirli eğitimler sonucunda edinilen bilgi ve beceriler bütünü* olarak tanımlanır. Gelip geçici meslek faaliyetlerine iş, meslek yaşamına ise kariyer denir. Kişiler seçimleri ve kendi sorumluluklarıyla kariyerlerini biçimlendirirler. Super'a göre (1996, Akt. Özyürek, 2013, s. 206-217) lise ve üniversite yılları bireylerin bir meslek seçme ve belirleme yaşlarıdır. Bu dönemde kişiler bir taraftan meslekleri araştırırken diğer taraftan kendilerini tanımaya çalışırlar. Meslek seçimleriyle benlik tasarımlarının birleştirildiği bir süreç yaşanır. Bu süreç içindeki bazı durumlar; kimi öğrencilerin akademik alanda plan ve programlarını yapmalarına fayda sağlar, onları güdüler, ihtiyaçları ve beklentilerinin yanı sıra yeteneklerinin de farkında olmalarına yardımcı olur (Harackiewicz vd., 2002). Zunker (2002), üniversite okuyan öğrencilerin okudukları bölümden mezun olduktan sonra iş/egitim konusunda doğru karar verip, seçimlerinin istedikleri alan doğrultusunda olması için kariyer ile iş ayrımını çok iyi kurmaları gerektiğini belirtir.

1.1. Kariyer

En geniş ifadesiyle kariyer; bireyin bir şey üretebildiği, ürettiğinin gelişimini sağladığı, aynı zamanda iş ve pozisyon bütünlüğü oluşturacak bir takım tutum ve davranışlar geliştirmesini sağlayan önemli bir olgudur (Soysal, 2006; Okakın, 2009). Super'a göre kariyer, yaşamı şekillendiren olaylar dizisidir. Kariyer kavramı yaşam boyu süren kişinin hem meslek hem de aile yaşamını etkileyen, özellikle meslekle ilgili değişim ve gelişimleri içeren bir süreçtir (Herr, 2004 ve Niles, 2009, Akt. Yeşilyaprak, 2011). Bu bağlamda kariyer; bir bireyin sadece yapacağı mesleği değil aynı zamanda hayatının her alanını etkileyen bir bütünlük sergiler. Örn: sahip olunan alışkanlıklar, aile kavramı, toplumsal ve kültürel ilişkiler vb. (Okakın ve Şakar, 2011). Kariyerin gelişme yolu değerlendirildiğinde bireyin toplumda saygınlık kazanmasına, hayatı boyunca alacağı kararlarda yol göstermeye yardımcı olacağını ifade eder. Bu yüzden her birey kendi yaşam standardını kariyer seçimi ile kendisi belirlemiş sayılmaktadır (Dolgun, 2011).

1.1.1.Kariyer Planlaması

Kariyer planlaması; karar verme, ilgi ve ihtiyaçlara cevap verme, hazırbulunuşluğu en üst düzeye getirme, ilerideki hayallere kavuşmanın yanında konu alanı ile ilgili araştırmaları ve memnuniyetsizlik durumları yaşandığında iş değişikliğine gidebilmenin yollarını da sağlamaktadır (Eryiğit, 2000).

Kariyer planlamasının bireylere sağladığı yararlar (Tunçer, 2012);

- Bireylerin bir üst pozisyona geçmesinde imkân sağlar.
- Bireylerin ilgi, yetenek, hedef, değerleri ya da güçlü ve zayıf oldukları yönleri saptamasına yardımcı olur.
- Gelişimlerinin eksiksiz bir şekilde tamamlanmasında önemli rol oynar.
- Birtakım yeteneklerin kullanımı noktasında yol göstericidir.
- Tecrübe ve alınan eğitimler sayesinde örgütsel bir bütünlük sağlamada kolaylık sağlar.

Kariyer planlaması alanındaki araştırmalarda, uzmandan destek alan öğrenciler ile herhangi bir uzman yardımı almayan öğrenciler arasında belirgin düzeyde farklılıkların olduğu tespit edilmiştir (Ondorff ve Herr, 1996; Evren, 2009).

1.1.2.Kariyer Gelişimi

Kariyer gelişim sürecinde; bireylerin ilgi, yetenek, değer gibi özelliklerinin yanında benlik algıları, gelecek beklentileri gibi duruma özgü özellikleri ile sosyal destek, ekonomik engeller gibi çevresel özellikleri de önemlidir. Kişilerin kariyerleri ile ilgili algıları bu özellikler doğrultusunda değişir ve gelişir (Işık, 2013). Işık (2013) bireylerin kariyer gelişimleriyle ilgili araştırmasında aile desteğinin, arkadaş ve özel bir kişinin desteğinden daha etkili olduğu sonucuna varmıştır. Kariyer ve meslek beklenti düzeyinin artış gösterdiği (Baldwin, 1998), herhangi bir alan ya da konu hakkında karar verebilme durumu, herhangi bir durum karşısında kendini gerçekleştirip ifade edebilme gücünün yüksek olduğu (Johnson ve Smouse, 1993), derslere katılım sağlamaya dikkat edildiği (Folsom, 2000), her geçen yıl mezun sayısının artış gösterdiği (Broderick, 2003) ve son olarak da iş hayatına katılma sırasında geçiş sürecinin kolay bir şekilde sağlanabildiğine (Pinquart, Juang ve Sibereisen, 2003) yönelik araştırmalardan elde edilen bulgular, üniversite okumanın bireylerin kariyer gelişimlerine büyük yarar sağladığını göstermekte ve önemini vurgulamaktadır.

1.1.3. Kariyer ve Kişilik Özellikleri

Günümüzde, başarılı bir kariyer için özel bir mesleki uzmanlık alanına ait beceriler yanında bazı kişisel beceriler ve yetenekler de gerekli olmaktadır. Örneğin: Esneklik, uyumluluk, takım çalışmasına yatkınlık, kişilerarası beceriler, etkili iletişim vb. (Eğitim Reformu Girişimi ,2018). Dolayısıyla bireyler bir meslek içinde üretken olarak kariyerlerini oluştururken, kendilerine olan saygı ve güvenleri de artar. Kariyer gelişim sürecini etkileyen psikolojik faktörler (Kuzgun, 2000; Pişkin, 2011) : (1) Yetenek, (2) İlgi, (3) Kişisel özellikler, (4) Mesleki değerlerdir.

Kişinin seçtiği mesleğinde kendi kariyerini oluştururken, kendini, mesleğini, meslektaşlarını, hedef kitlesini tanıması bilmesi iletişimdeki empati kavramıyla yakından bağlantılıdır. İşgücünün

küreselleşmesi kariyerde yeni eğilimler yaratmıştır. Globalleşen ekonomide, eğitilmiş, nitelikli, değişimlere kolayca uyum sağlayabilen, strese dayanıklı çalışanlara ihtiyaç duyulmaktadır. İşteki olumlu ve olumsuz deneyimlerin çalışanların ruh sağlığına, iç denetim odağının gelişimine etkileri araştırma sonuçlarına yansımaktadır (Yeşilyaprak, 2013).

Kariyer danışmanlığında son dönemlerde geliştirilen ve yaygın kabul gören Holland'ın *tipoloji kuramıdır*. Bu kuramda meslekler ile kişilik özellikleri eşleştirilmiştir. Öğretmen, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, danışman, gibi sosyal içerikli meslekler sosyal tip kategorisinde yer alırlar. Sosyal tipin kişilik özellikleri arasında; anlayışlı, işbirliğine yatkın, sorumlu, sabırlı, empatik olma özellikleri bulunmaktadır (Bacanlı, 2011, s.111; Özyürek, 2013, s. 98).

1.2. Empati

Empati kelimesini ilk kez kullanan Alman psikolog Lipps (1897) insanın iletişim kurarken nesnelere, kendisine ve diğer insanlara ait bilgilere sahip olması gerektiğini belirtir ve bu özelliği *empati* olarak ifade eder (Gürüz ve Eğinli, 2014). Genel olarak empati, özdeşim ve bağlantı kurup bir başkasının hislerini anlayabilme kapasitesi olarak adlandırılan bir kişilik özelliğidir (Bozkurt ve Özden, 2009). Empati, karşımızdaki insanların hissettikleri duyguları anlama ve anlamlandırma yeteneğine sahip olmanın yanında; karşımızdaki insan ile duygu paylaşımlarının da ne derece olduğunu tespit etmeyi kapsar (Ünal, 2007). Titchener empatiyi, nesnelere kişiselleştirme ve hayali olarak kişinin kendisini nesnelere içinde hissetme süreci olarak tanımlar (Yontar, 2013).

1.2.1 Empati Eğilimi

Dökmen (2004)'e göre, empati kurmak isteyen bireylerde belli başlı bazı özellikler bulunması zorunludur. Kişinin kendisini başkasının yerine koyması, olaylara, durumlara onun gözüyle bakabilmesi zordur. Her insan kendi dünyası ve görüşü ile dünyayı biçimlendirip, yorumlar. Yani öznellik söz konusudur. Fakat empatide; diğer kişilerin duygu ve düşüncelerini sözel ve yazılı iletişim ile anlama ve anlamlandırma, gereksinimleri tespit edip daha çok duygusal yönden destek sağlama ve diğer insanların duygu ve düşüncelerini saptayarak bağlantı kurabilme gücü ve yetisi vardır (Çifçi, 2010). Diğer insanlar tarafından doğru anlaşılacak bireyin kendisini değerli hissetmesine neden olarak pek çok sorunun ortadan kalkmasına yardımcı olur. Dolayısıyla empati kullanımı, kişilerarası ilişkilerde tüm taraflar için yararlıdır. Hasta ve Güler (2013) araştırmalarında, empatik eğilim ile saldırganlık arasında negatif yönde ilişki olduğunu ve kız öğrencilerin empati eğilimlerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Yılmaz (2013) tarafından yapılan bir başka araştırmada; spor yapan lise öğrencilerinin empati düzeylerinin, yapmayanlara oranla daha yüksek fakat saldırganlık düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.2.2. Kariyer Gelişimi ve Empati

Empati kurabilen bireyler, sosyal çevrelerinde olumlu izler bırakırlar ve meslek yaşamlarında da başarılı olma olasılıkları yüksektir. Empati yeteneği gelişmiş bireylerin yaşadıkları topluma uyum sağlama ve sosyal duyarlılıklarının en üst seviyede olduğunu görmek mümkündür (Atilla,2007). Chambers (2000) empatinin 3 aşaması olduğunu söyler (Gürüz ve Eğinli, 2014): (1) *Duygu anlayışı*: Empati kuran kişi, karşısındakinin duygularını anlar. (2) *Bilgi anlayışı*: Empati kuran kişi ile diğer kişi duygu ve düşüncelerini karşılıklı olarak paylaşırlar. (3) *Birleştirilmiş (duygu-bilgi-davranış) anlayışı*: Empati kuran kişi, diğer kişinin duygu ve düşüncelerini ifade eder. Empati eğitimi ailede ve bebeklikte başlar. Çocuklukta öğrenilen empati daha sonraki yıllarda da eğitimle geliştirilebilir (Acun-Kapıkıran, 2013; Gürüz ve Eğinli, 2014). Meslek veya aile yaşamında yaşanan kişilerarası ilişkilerde, meslek empatik iletişim kurulamadığında çatışmalı iletişim ortaya çıkar. Çatışmalı iletişim, ilişkilerde olumsuz, engelleyici ve yıpratıcı sonuçlara yol açar (Acun-Kapıkıran, 2013). Empati kuran kişinin temel amacı karşısındaki kişiye yardımcı olmaktır. Empati eğilimleri olan insanlar, yardıma ihtiyaç duyanlara daha fazla ilgi gösterir ve onların durumunu anlamaya odaklanarak olumlu sosyal davranışlar gösterirler (Dökmen, 2005). Olumlu sosyal davranışlar sonucunda özellikle iş arkadaşlığı gibi uzun ve yakın birlikteliklerde karşılıklılığa önem verilir ve taraflar birbirlerinden olumlu yönde kazanımlara sahip olacaklarına inanırlar. Olumlu yönde geliştirilen iş arkadaşlıkları bireylerin kariyer gelişimlerini olumlu yönde etkileyecektir, özellikle de sosyal alanlarda çalışanlarda (Gürüz ve Eğinli, 2014). Sosyal alanlardaki meslekleri seçen bireylerin empati eğilimlerinin yüksek olması, kariyer gelişimlerinde de başarılı olmalarını kolaylaştıracaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma; yalnızca sosyal bilimler alanında bölümleri olan KKTC'deki bir vakıf üniversitesinde okumaya başlayacak öğrencilerin, kariyerleri ile ilgili beklentilerine ulaşabilmeleri için uzun vadede ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri kazanmalarına katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Kuzey Kıbrıs'taki bir vakıf üniversitesine yeni kayıt yaptıran öğrencilerin, mezun olduklarında sahip olacakları mesleklerinden beklentileri ve başarılı bir meslek yaşamı/kariyer için gereken empati eğilimlerinin belirlenmesidir

1.3. Alt problemler

- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin; kariyer beklentileri ile cinsiyetleri, bölümleri, bursluluk durumları, annelerinin işleri, babalarının işleri, ikamet ettikleri yer ve sahip oldukları kardeş sayısı arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin; empati eğilimleri ile cinsiyetleri, bölümleri, bursluluk durumları, annelerinin işleri, babalarının işleri, ikamet ettikleri yer ve sahip oldukları kardeş sayısı arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin kariyer beklentileri ile empati eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel nitelikte ve ilişki model olarak desenlenmiştir. İlişki model; ilişkilerin ve bağlantıların incelendiği araştırma türüdür (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011).

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun/elverişli örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011, s.91).

Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler, 2017-2018 akademik yılda Kuzey Kıbrıs'taki bir vakıf üniversitesini kazanarak yeni kayıt yaptıran, 7 ayrı bölümden 85 kız, 120 erkek olmak üzere toplam 205 öğrencidir.

- **Cinsiyet:** Kız: % 41.5; Erkek: % 58.5
- **Bursluluk Durumu:** Katılımcıların % 96.1'i farklı oranlarda YÖK burslu olarak üniversiteye kayıt yaptırmışlardır. (1) % 100 burslu oranı: % 41.5 ; (2) % 50 Burslu oranı %25.9; (3) %25 burslu oranı: 19.5; (4) % 75 burslu oranı: % 9.3'tür. Katılımcıların %3.9'u ise maddeyi cevaplamamıştır.
- **Katılımcıların Fakülteleere Göre Dağılımı:** Eğitim Fakültesi: %34.1; Hukuk Fakültesi: % 29.3; İnsan ve Toplum Fakültesi: % 22.4; İlahiyat Fakültesi: % 14.1.
- **Katılımcıların Geldikleri Bölgeler:** Güney Doğu A.B.: %11.5; Akdeniz B. % 8.3; İç A.B.%7.8; Marmara B. % 7.3; Ege B. %6.8; Doğu A.B. %2.9; Kıbrıs % 2.0, Cevapsız: % 52.7
- **Anne ve Babanın İşleri:** Katılımcıların % 73.7'sinin anneleri ev hanımıdır ve herhangi bir işte çalışmamaktadır. Annelerini işçi, memur ve emekli olarak belirten öğrencilerin oranları (% 10.1)

azdır. Babaların işlerinde ise en yüksek % 25.4 ile serbest meslek, %18 memur, % 14.6 emekli, %12.2. çiftçi, % 9.3 işçi; % 8.8 esnaf; %8.3 öğretmendir.

- **Kıbrıs'ta İkamet Ettikleri Yer:** Yurt % 49.3, Ev: % 25.4, Diğer %4.4; Cevap yok: % 19.5
- **Kardeş Sayısı:** 1 Kardeş %26.8; 2 Kardeş:%26.8; 3 Kardeş % 14.6; 4 Kardeş % 14.1; 5 Kardeş: % 2.4; 6 Kardeş: %1; Cevap yok % 14

2.2. Veri Toplama Araçları

- 2.2.1. **Kişisel Bilgi Formu:** Araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri, kayıt yaptırdıkları bölüm, Türkiye'den geldikleri coğrafi bölge, baba iş, anne iş, kardeş sayıları ve Kıbrıs'ta ikamet ettikleri yeri içermektedir.

2.2.2. Mesleki Sonuç Beklentisi Ölçeği (MSBÖ):

MSBÖ (McWhirter, Rasheed ve Crothers, 2000, akt. Işık,2010) kişilerin belli eğitsel ya da kariyer kararı verme davranışları sonucunda elde edilebilecekleri başarının, uzun süreli sonuçlarına ilişkin inançlarını ölçmeye yönelik geliştirilmiş altı maddelik bir ölçektir. Ölçeğin 9 hafta arayla uygulanan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .59 ve Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.83 bulunmuştur. Işık (2010) tarafından Türkçe' ye uyarlanan ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.87 olarak hesaplanmıştır. Yapılan farklı çalışmalarda bu katsayının oranı 0.72 - 0.92 arasında değişmektedir. Orijinal testte uygulanan güvenilirlik çalışması aynı koşullarda Türkçe ölçekte de uygulanmış ve Pearson korelasyon katsayısı 0.74 ($p<.01$) olarak hesaplanmıştır. MSBÖ Türkçe formu güvenilirliği için yapılan çalışmada elde edilen katsayılar orijinal formun uygulama sonuçlarından daha yüksek çıkmıştır. Bunun MSBÖ Türkçe formunun güvenilirliği için önemli bir kanıt oluşturduğu düşünülmektedir.

2.2.3 Empati Eğilimleri Ölçeği :

Bireyin kendisiyle ilgili olarak olaylar karşısında duygusal duyarlılığını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış olan ölçek, 1989 yılında Dökmen (1989) tarafından geliştirilmiştir. Test-tekrar test yöntemi uygulanarak bulunan güvenilirlik katsayısı .82 dir. Testi yarılama yöntemiyle bulunan korelasyon katsayısı ise .81'dir. Geçerlik çalışması için Empatik Eğilim Ölçeği ve Edwards Kişilik Tercih Envanteri' nin "Duyguları Anlama" bölümü arasındaki ilişkiye bakılmış ve 0.68 düzeyinde bir korelasyon bulunmuştur (Dökmen,1988, akt. Rehber ve Atıcı, 2009).

2.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Verilerin analiz edilmesinde SPSS-23 bilgisayar programı kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen sonuçlar normal dağılım göstermektedir. Meslek sonuç beklentileri ölçeğinde Skewness değeri: -.976, Empati eğilimleri ölçeğinde ise -.383 çıkmıştır. Çalışma grubu 50 kişiden fazla olduğu ve normal dağılım gösterdiği için öncelikle t-testi ve tek faktörlü ANOVA olarak parametrik ölçümler (Seçer, 2013) ile analizler yapılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmadığı için non-parametrik (Mann Whitney U ve Kruskal Wallis) analizler de uygulanmış, fakat yine istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılamamıştır. İki ölçek sonuçları arasındaki ilişki için Pearson korelasyon tekniği uygulanmıştır

3. BULGULAR

Bu çalışmada yer alan katılımcıların çoğunluk profili; erkek (%58.5), %100 YÖK burslu (%41.5), hukuk fakültesi öğrencisi (%29.3), Türkiye'nin değişik bölgelerinden (%98) en çok da Güney Doğu Anadolu kökenli (%11.5), 1 (%26.8) veya 2 (%26.8) kardeşe sahip olan, Kuzey Kıbrıs'ta yurttan kalan (%49.3) anneleri ev hanımı (%73.7) babaları ise serbest meslek sahibi (çiftçi, esnaf) (%46.4) olan üniversiteye yeni kayıt yaptırmış öğrenciler şeklindedir.

Katılımcı öğrencilerin "Mesleki Sonuç Beklentileri" ve "Empati Eğilimleri" testlerinin sonuçları ile okudukları fakülte, bursluluk durumları, anne ve babalarının işleri, geldikleri bölgeler ve Kıbrıs'ta ikamet ettikleri yerler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Katılımcı öğrencilerin empati eğilimlerinde cinsiyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna karşın kariyer beklentileri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

3.1. Katılımcıların Cinsiyete göre Mesleki Sonuç Beklentileri

Tablo 1:

Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Sonuç Beklentilerinin Cinsiyete göre İncelenmesi

Cinsiyet	n	Ortalama	St.Sp.	t	p
KADIN	80	43.83	4.63		
ERKEK	120	42.45	4.68	2.020	.045
TOPLAM	200				

Mesleki sonuç beklentileri testi sonuçlarına göre üniversite öğrencileri arasında cinsiyet açısından kadınlar lehine istatistiksel olarak ($p=.045$), (Tablo 1) düzeyinde anlamlı sonuç bulunmuştur.

Kız öğrencilerin üniversite öğreniminden ve sahip olacakları meslekten beklentileri erkek öğrencilerden daha fazladır.

1-2 kardeşe sahip olan öğrencilerin oranı 3-6 kardeşe sahip olanlara oranla yüksektir. Kardeş sayılarının ötesinde bir değerlendirme yapmak amacıyla kişisel bilgi formunda; kaç kardeşe sahip oldukları, kardeşlerinin gittikleri okul düzeyi veya yaptığı iş çizelge halinde kolay cevaplanacak şekilde sorulmasına rağmen öğrencilerin büyük çoğunluğu cevap vermediklerinden yalnızca kardeş sayıları değerlendirilebilmiştir.

3.2. Katılımcıların kardeşlerinin sayısına göre Mesleki Sonuç Beklentileri

Tablo 2:

Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Sonuç Beklentilerinin Kardeş Sayısına göre İncelenmesi

Kardeş Sayısı	N	Ortalama	St.Sapma	sd.	F	p
1	53	44.74	3.65	5/160	3.213	.009
2	52	42.73	4.79			
3	27	42.15	4.29			
4	27	41.40	5.67			
5	5	34.50	4.97			
6	2	43.19	10.6			

Üniversiteye yeni başlayan katılımcı öğrencilerin mesleki sonuç beklentileri sahip oldukları kardeş sayısı bağlamında tek faktörlü ANOVA analizi sonuçlarına göre ($p=.009$) düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo2).

Katılımcıların kardeşlerinin sayısına göre Empati Eğilimleri

Tablo 3:

Üniversite Öğrencilerinin Empati Eğilimlerinin Kardeş Sayısına göre İncelenmesi

Kardeş Sayısı	N	Ortalama	St.Sapma	sd.	F	p
1	52	74.49	9.43	5/160	2.383	.042
2	54	73.09	9.39			
3	28	69.06	12.12			
4	26	71.15	8.81			
5	4	75.25	10.81			
6	2	54.00	16.97			

Katılımcı öğrencilerin empati eğilimleri testlerinin tek faktörlü ANOVA analizi sonuçlarına göre sahip oldukları kardeş sayıları açısından istatistiksel olarak anlamlı ($p=.042$), (Tablo 3) farklılıklar göstermektedir. Sahip oldukları kardeş sayıları, öğrencilerin hem mesleki beklentilerini hem de empati eğilimlerini etkilemektedir. Bu durumun ailelerinin ekonomik durumları ve öğrencilerin sorumluluk duygularıyla bağlantılı olduğu öngörülebilir.

3.3. Katılımcı Öğrencilerin Mesleki Sonuç Beklentileri ve Empati Eğilimleri İlişkisi

Tablo 4:

Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Sonuç Beklentileri ile Empati Eğilimler Arasındaki Korelasyon

	Mesleki Sonuç Beklentileri	Empati Eğilimi
Mesleki Sonuç Beklentileri	1	
Empati Eğilimi	.425**	1
r=.425		p<0.01

Katılımcı öğrencilerin kariyer beklentileri ile empati eğilimleri arasındaki ilişkiye bakmak için Pearson korelasyon tekniği kullanılmış ve ikisi arasında olumlu yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4), ($r=.425$, $p<0.01$).

SONUÇ

Çalışmada uygulanan ölçeklerin; öğrencilerin bölümleri, bursluluk durumları, anne baba işleri, geldikleri bölgeler, kuzey Kıbrıs'ta ikamet ettikleri yerler arasında anlamlı ilişkiler bulunması beklenmiştir. Öğrencilerin bölümleri mesleklerinden beklentileriyle, bursluluk durumları, anne baba işleri ve ikamet ettikleri yerler de ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleriyle ilişkili görülmüştür. Çünkü bu değişkenler bireylerin kariyer gelişimlerini doğrudan etkileyen faktörlerdendir (Pişkin, 2011). Empati duygusu da 2 yaşından itibaren ailede kazanılmaya başlandığından anne baba tutumları ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile doğrudan bağlantılı görülmektedir (Cornell ve Frick, 2007; Acun-Kapıkıran, 2013). Bu çalışmada yukardaki demografik değişkenler temelinde anlamlı farklılıkların çıkmamasını, ölçeklerin uygulanış zamanı ve mekanı etkilemiş olabilir. Aileleriyle birlikte üniversiteye kayıt yaptırmaya gelen, ilk kez geldiği ortamda belki de tedirgin olan öğrencilerin çoğu araştırma sorularını cevaplarken isimlerini yazmamalarına rağmen özellikle de demografik değişkenlerin bir kısmını boş bırakmışlardır. Bu da analizlerde anlamlı sonuçlara ulaşılmasını engellemiş olabilir.

Cinsiyet değişkenine göre ölçeklerin sonuçları ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kız ve erkek öğrenciler arasında empati eğilimleri açısından anlamlı farkın bulunamaması, erkek öğrenci sayılarının kız öğrencilerden daha fazla olmasıyla ilişkili olabilir. Diğer taraftan alan yazındaki bazı araştırmalarda cinsiyetler arasında fark çıkmış (Çetin ve Aytar, 2012), bazı araştırmalarda ise çıkmamıştır (Atlı, 2008; Özkan vd., 2008), Öğrencilerin kariyer beklentilerinde kızlarla erkekler arasında kızlar lehine fark olması alanyazındaki araştırmalarla örtüşmektedir (Pişkin, 2011; Taşlıyan vd., 2011). Kariyer planlamaları konusunda Sullivan ve Mahalik (2000) tarafından 31 kız üniversite öğrencisine altı hafta süreli 90'ar dakikalık bir kariyer grup çalışması uygulanmıştır. Çalışma sonucunda; kariyer kararı verme yetkinlik beklentisi, mesleki araştırma ve uyumlarında kontrol grubundaki öğrencilerin ön ve son testleri arasında anlamlı farklılıklar meydana gelmemiş, fakat deney grubundaki kız öğrencilerin test

sonuçlarında anlamlı artışlar bulunmuştur. Sonuçlar, kadınların bir meslek sahibi olmaya erkeklerden daha fazla önem verdikleri ve bir meslek sahibi olduklarında ekonomik özgürlüklerini kazanacakları için kendi geleceklerine umutla baktıkları şeklinde yorumlanabilir

Öğrencilerin kariyer beklentilerinde ve empati eğilimlerinde kardeş sayısının farklılık yaratması, ailelerin sosyo-ekonomik yapıları ile bağlantılı olabilir. Kişisel bilgilerdeki değişkenlerin çoğunda anlamlı farklılıklar bulunamayınca ölçekleri cevaplamış bazı öğrencilerle yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerin bir kısmının “başka kardeşlerinin de okumakta olduğu, ailelerinin ekonomik imkanlarının sınırlı olduğu, çok istemeseler de puanları tutan bölümleri yazdıkları ve gelecekte bölüm değiştirmeyi veya mezun olduktan sonra çalışırken tekrar istedikleri bölümlerde okumayı hayal ettikleri” anlaşılmıştır. Araştırmada kardeş sayılarının yanı sıra kardeşlerin yaşları ve okul durumları da sorulmuş fakat çok az öğrenci bu maddeleri cevapladığından, kardeşlerle ilgili başka analizler yapılamamıştır.

Demografik değişkenlerde cevaplanmayan pek çok madde olmasına rağmen, ölçekler öğrencilerin çoğunluğu tarafından tam olarak cevaplandırılmıştır. Ölçekler arasında $p=.01$ düzeyinde olumlu ilişki bulunması, çalışmaya katılan öğrencilerin empati düzeylerinin kişisel kariyer gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç, çalışmanın güçlü yönü olarak değerlendirilebilir.

Genel olarak çalışma, kardeş sayıları aile içindeki masrafları arttırdığı için üniversiteyi kazanan öğrencilerin, özellikle de kız öğrencilerin, bir an önce aileleri için en uygun koşullarda öğrenimlerine ve sonra da kariyerlerine devam etmelerinin gerekliliğini anladıkları ve empatik bir yaklaşımla durumlarını kabul ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Öneriler

- Bu çalışmada kullanılan ölçeklerle yapılacak yeni araştırmalarda anlamlı sonuçlara ulaşılması için kişisel bilgi formuna farklı değişkenler de eklenebilir. Örneğin; öğrencinin kardeşleri arasındaki sırası, ailesinin SES düzeyi (öğrencinin algısı açısından), bölümünü nasıl ve kaçınıcı tercihi olarak seçtiği, üniversite sınavına kaç kez girdiği vb.
- Aynı ölçekler, farklı üniversitelerde ve farklı sınıf düzeylerinde uygulanarak karşılaştırmalar yapılabilir.
- Aynı ölçekler kullanılarak deney ve kontrol grupları oluşturulabilir. Deney grubuna iletişim becerileri, kariyer planlaması konularında en az 8 hafta sürecek grup çalışmaları yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.

- Araştırmada kullanılan ölçeklere başka ölçekler de eklenerek sonuçlar ve öğrencilerle ilgili yorumlar zenginleştirilebilir.
- Ölçeklerin kayıtlar sırasında değil, dersler başladıktan sonra derslerden önce veya sonra sınav ortamında gibi uygulanması, öğrencilerin çevrelerinden etkilenmeden özellikle kişisel bilgi formunda yer alan maddelerin tümünü cevaplamalarını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Acun-Kapıkıran, N.(2013). Kişilerarası ilişkiler ve empati. Alim Kaya (Ed.). *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim*. Ankara:Pegem Akademi, s. 110-133.

Atlı, A. (2008). *Çocuk yuvaları ve yurtlarında çalışan personelin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Atila, G. (2007). *Erillik / dişilik boyutunun empatik beceri ile ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Bacanlı, F.(2011). Özellik – Faktör uyumlu kuramlar. Binnur Yeşilyaprak (Ed.) *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Baldwin, N. N. (1998). *The effect of a career development course on the career selfefficacy and vocational identity of community college students*. (Unpublished Doctoral Thesis) The George Washington University, Washington.

Bozkurt, T. ve Özden, M.S., (2010). The relationship between empathetic classroom climate and students' success, *Procedia Social and Behavioral Sciences Journal (Elsevier)* (ISSN: 1877-0428), 5 (2010) 231-234.

Broderick, S. (2003). Student health, student success. *Community College Journal*, 74, 10-15.

Büyüköztürk,Ş., Çakma, E.K., Akgün,Ö.E., Karadeniz,Ş. Ve Demirel,F. (2011) *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Cornell,A.H. ve Frick, P.J.(2007). The moderating effects of parenting styles in the association between behavioral inhibition and parent-reported guilt and empathy in preschool children. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36 (3), 305-318.

Çetin,C.N. ve Aytar, G.A.(2012). İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeyleri ile algıladıkları anne baba tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 473-488.

Çifçi, S. (2010). *Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi) Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

- Dolgun, U. (2011). *İnsan kaynakları yönetimi*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Dökmen, Ü. (2004). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eğitim Reformu Girişimi (2018). Erişim Tarihi: 5.4.2018.
<http://www.egitimreformugirisimi.org/21-yuzyilin-aranan-becerileri/>
- Eryiğit, S. (2000). ‘Kariyer Yönetimi’. *Kamu-İş Dergisi*. Cilt.6, Sayı.1, ss.5-21.
- Evren,M.(2009). Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk, mesleki benlik algıları ve mesleki tercihlerine etkisi, Serkan Erkan ve Alim Kaya (Eds.).*Grupla psikolojik danışma ve rehberlik programları*, (s: 101-146) Ankara: Pegem Akademi.
- Folsom, B. L. (2000). *The effect of a career development course on college student outcomes*. (Unpublished Doctoral Thesis). The Florida State University, Florida.
- Frank, A., & Kirk, B. (1975). Differences in outcome for user and nonusers of university counseling and psychiatric services: A five-year accountability study. *Journal of Counseling Psychology*, 22, 252–258.
- Gürüz, D. ve Eğinli, A.T. (2014). *İletişim becerileri*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Hasta,D. Ve Güler, M.E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), 64-104.
- Harackiewicz, J. M., Barron, K. E., Tauer, J. M., & Elliot, A. J. (2002). Predicting success in college: A longitudinal study of achievement goals and ability measures as predictors of interest and performance from freshman year through graduation. *Journal of Educational Psychology*, 94, 562 – 575.
- Işık, E. (2010). *Sosyal Bilişsel Kariyer Teorisi temelli bir grup müdahalesinin üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinlik ve mesleki sonuç beklenti düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işık, E. (2013). Mesleki sonuç beklentisinin yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve denetim odağı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13 (3), 1419 – 1430.
- Johnson, D.C. & Smouse, A.D. (1993). Assessing a career planning course: A multidimensional approach. *Journal of College Student Development*, 34(2), 145-147.
- Külahoğlu, Ş.(2011). *Mesleki geleceğim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Okakın, N. (2009). *Çalışma yaşamında insan kaynakları yönetimi* (2.baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Okakın, N. ve Şakar, M. (2011). *İnsan kaynakları yöneticisinin el kitabı* (1.baskı) İstanbul: Yaklaşım Yayıncılık.

Orndorff, R.M. & Herr, E.L. (1996). A comparative study of declared and undeclared college students on career uncertainty and involvement in career development activities. *Journal of Counseling & Development*, 74(6), 632-639.

Özkan, Ş., Namoğlu, N., Işık, M. A., Çakır, O., & Mutlu, T. (2008). İlköğretim fen-teknoloji bilgisi ve matematik öğretiminde fen-teknoloji bilgisi, matematik ve sınıf öğretmenlerinin öz-yeterlik duygusu ve sonuç beklentilerin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 180, 133-152.

Özyürek, R. (2013). *Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları*, Ankara:Nobel Yayınları.

Pinquart, M., Juang, L. P., Silbereisen, R. K. (2003). Self-efficacy and successful school-to-work transition: A longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 63, 329-346.

Pişkin,M. (2011). Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler. Binnur Yeşilyaprak (Ed.) *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya.*, Ankara: Pegem Akademi, s. 43-78.

Rehber, E. & Atıcı, M. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. *Ç.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (1), 323 – 342.

Seçer,İ. (2013). *SPSS ve LISTREL ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı Yayınları

Soysal, A. (2006). Kariyer yönetimde yeni strateji arayışları, *Çimento İşveren Dergisi*, s.4-10.

Sullivan, K. R., & Mahalik, J. R. (2000). Increasing Career Self-Efficacy for Women: Evaluating a Group Intervention. *Journal of Counseling & Development*, 78(1), 54-62.

Taşlıyan, M., Arı,N. Ve Duzman, B. (2011). İnsan kaynakları yönetiminde kariyer planlama ve kariyer yönetimi;İİBF öğrencileri üzerinde bir alan araştırması. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3 (2). 25-33.

Tunçer, P. (2012). ‘Değişen insan kaynakları yönetimi anlayışında kariyer yönetimi’, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt.31, Sayı.1, ss.215-218.

Ünal, F. (2007). Çocuklarda empatinin gelişimi: Empatinin gelişiminde anne-baba tutumlarının etkisi, *Milli Eğitim*, Sayı 176, Güz, ss. 134-148.

Yeşilyaprak,B., Güngör, A.,ve Kurç,G.(1996) *Eğitsel ve Mesleki Rehberlik*. Ankara: Varan Matbaası.

Yeşilyaprak,B. (2011). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Yeşilyaprak,B. (2013) *Eğitimde rehberlik hizmetleri*, Ankara: Nobel Yayın

Yılmaz, S. (2013). Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) *Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Yontar, A. (2013) *Sosyal bilgiler programında kazandırılması hedeflenen sorumluluk değeri ve empati becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zunker, V. G. & Osborn, D. (2002). *Using assessment results for career development*. California: Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.